

SOCIALINĖS ANTROPOLOGIJOS IR ETNOLOGIJOS STUDIJOS

LIETUVOS

22(31)
2022

ETNOLOGIJA

LITHUANIAN ETHNOLOGY

STUDIES IN SOCIAL ANTHROPOLOGY AND ETHNOLOGY

LIETUVOS ISTORIJS INSTITUTAS
LITHUANIAN INSTITUTE OF HISTORY

VILNIUS 2022

REDAKTORIŲ KOLEGIJA / EDITORIAL BOARD

Vida Savoniakaitė (vyriausioji redaktorė / Editor-in-Chief)
Lietuvos istorijos institutas / Lithuanian Institute of History, Vilnius, Lithuania

Auksuolė Čepaitienė
Lietuvos istorijos institutas / Lithuanian Institute of History, Vilnius, Lithuania

Vytis Čiubrinskas
Vytauto Didžiojo universitetas / Vytautas Magnus University, Kaunas, Lithuania

Jonathan Friedman
Kalifornijos universitetas / University of California, San Diego, USA

Anna Gomóła
Silezijos universitetas Katowicuose / University of Silesia in Katowice, Poland

Chris Hann
Maxo Plancko socialinės antropologijos institutas / Max Planck Institute for Social Anthropology, Halle / Saale, Germany

Jonathan Hill
Pietų Ilinojaus universitetas / Southern Illinois University, Carbondale, USA

Neringa Klumbytė
Majamio universitetas / Miami University, Ohio, USA

Ullrich Kockel
Aukštumų ir salų universitetas / University of the Highlands and Islands, Kirkwall, UK

Adam Jonathan Kuper
Londono ekonomikos mokykla / London School of Economics, UK

Orvar Löfgren
Lundo universitetas / Lund University, Sweden

Jonas Mardosa
Vytauto Didžiojo universitetas / Vytautas Magnus University, Kaunas, Lithuania

Frederico Delgado Rosa
NOVA universitetas Lisabonoje / NOVA University Lisbon, Portugal

Žilvytis Šaknys
Lietuvos istorijos institutas / Lithuanian Institute of History, Vilnius, Lithuania

REDAKTORIŲ KOLEGIJOS SEKRETORĖ / EDITORIAL ASSISTANT

Danguolė Svidinskaitė
Lietuvos istorijos institutas / Lithuanian Institute of History, Vilnius, Lithuania

Leidyklos adresas / Address of the Publisher: Redaktorių kolegijos kontaktai / Editorial inquiries:
Lietuvos istorijos institutas El. paštas / E-mail: etnolog@istorija.lt
Tilto g. 17, LT-01101 Vilnius
<www.istorija.lt>

Žurnalas registruotas / The Journal is indexed in:
European Reference Index for the Humanities (ERIH)
EBSCO Publishing: Academic Search Complete, Academic Search Ultimate,
Energy and Power Source, SocINDEX with Full Text, Sociology Source Ultimate
Modern Language Association (MLA) International Bibliography

Leidybą finansavo Lietuvos mokslo taryba pagal Valstybinę lituanistinių tyrimų ir
sklaidos 2016–2024 metų programą (Sutartis Nr. S- LIP-22-43)

TURINYS / CONTENTS

Pratarmė (<i>Vida Savoniakaitė</i>)	5
Editorial (<i>Vida Savoniakaitė</i>)	9

Teminis skyrius: antropologijos ir etnologijos istoriniai konceptai / Special Section: Concepts in the History of Anthropology and Ethnology

Kamila Gęsikowska

Man and his History in the Evolutionary Approach: The Theory and Sources of the Rudimentary Symptoms of Julian Ochorowicz	13
Žmogus ir jo istorija evoliuciniu požiūriu: Juliano Ochorowicziaus rudimentinių požymių teorija ir jos šaltiniai. Santrauka	30

Irma Šidiškienė

Lituanistinių darbų vertinimo istorijos puslapis: termino ir metodo akcentai Antano Mažiulio recenzijose	32
A Page in the History of the Evaluation of Lithuanian Studies: The Emphasis on the Term and Method in the Reviews by Antanas Mažiulis. Summary	53

Straipsniai / Articles

Viktorija Serbentienė

Ekologijos nuostatos ir praktikos: individualių gyvenamųjų namų statybos sfera	57
Attitudes and Practices of Ecology in the Construction of Individual Houses. Summary	85

Rolandas Kregždys

<i>Sacra sub velo</i> : Pietų aukštaičių papročio puošti kryžių apdangalais ištakos	87
<i>Sacra sub velo</i> . An Apron and Ribbons as Decorative Elements of Roadside Crosses in the Southern Highlands: The Origins of the Custom. Summary	107

Sigita Astikienė

„Kaip įvertinti, ar aš geresnis, ar tu geresnis“: bibliotekininkų apdovanojimų tradicijos	109
‘How to Judge which one of us is the Best’: Librarian Award Traditions. Summary	129

<i>Miglė Lapėnaitė</i>	
Antropologinė karo analizė: mikrolygmens perspektyva etnografijoje	131
The Anthropological Analysis of War: The Micro-Level Perspective in Ethnography. Summary	146

Apžvalginis straipsnis / Review Article

<i>Asta Bartkevičiūtė</i>	
Macikų lagerių patirtys žmonių atsiminimuose: Šilutės Hugo Šojaus muziejaus 2018–2020 metų etnografiniai tyrimai	148
Experiences of the Macikai Camps in People's Memories: Ethnographic Research by the Šilutė Hugo Scheu Museum, 2018–2020. Summary	164

Knygų recenzijos / Book Reviews

The Storytelling Human: Lithuanian Folk Tradition Today. L. Būgienė (ed.) (<i>Ullrich Kockel</i>)	167
Jan Łasicki, Jan Sandecki-Malecki. O bogach i wierzeniach dawnych Żmudzinów, Litwinów i Prusów. M. Wolf (przeł. i opr.) (<i>Małgorzata Rygielska</i>)	170
Lina Pranaitytė. The Coffin in the Attic: Gifts, Debts and the Catholic Church in Rural Lithuania (<i>Ida Harboe Knudsen</i>)	176
Aušra Kairaitytė. Liaudiškasis <i>pamaldumas</i> : naratyvai apie šventuosius XX a. vidurio – XXI a. pradžios Lietuvos kultūroje (<i>Jonas Mardosa</i>)	179
Etnografiniai vaizdai Marijos Znamerovskos-Priuferovos negatyvuose. L. Lapėnaitė (sud.) (<i>Rasa Paukštytė-Šaknienė</i>)	185

In Memoriam

Muziejininkas, Lietuvos liaudies buities muziejaus kūrėjas Vytautas Stanikūnas (1924–2022) (<i>Gita Šapranauskaitė</i>)	190
--	-----

Etnografiniai vaizdai Marijos Znamierovskos-Prüfferowos negatyvuose. Laima Lapėnaitė (sud.). Vilnius: Lietuvos nacionalinis muziejus, 2020. 334 p.: iliustr.

„Vilnius, miestas arčiausia širdies“ – tokiu pavadinimu publikuota knyga atskleidžia Marijos Znamierowskos-Prüfferowos ryšius su Lietuva (Znamierowska-Prüfferowa 2009; Znamierowska-Prüfferowa 1997). Tai pirmoji lietuvių kalba publikuota šios etnologės knyga, atskleidusi prieškarį Vilniuje gyvenusių įvairių tautybių ir religijų žmonių kasdienį bei šventinį gyvenimą. Džiugu, kad Znamierowska-Prüfferowa lietuviškai dar kartą prakalbo padedama muziejininkės Laimos Lapėnaitės, o tiksliau – per jos surinktus etnografinius vaizdus, pateiktus su komentarais.

Lietuvos nacionalinis muziejus 2020 metais išleido įspūdingą nuotraukų albumą. Šios knygos ir įvadinių tekstų autorė Lapėnaitė pristatė etnologės ir muziejininkės Znamierowskos-Prüfferowos etnografinių negatyvų rinkinį. 1928–1936 m. jos fotografuotų vaizdų negatyvai buvo kaupiami Vilniaus Stepono Batoro universiteto Etnografijos muziejuje, kur tuo metu etnologė dirbo. 1939 m. muziejų uždarius, visa medžiaga buvo perkelta į Vilniaus etnografijos muziejų (dabar Lietuvos nacionalinis muziejus). Šiame leidinyje pirmą kartą pristatomos visos Znamierowskos-Prüfferowos nagrinėtos etnografinės temos, nes tik dalis nuotraukų iki dabar buvo publikuotos jos pačios bei skelbtos kitų etninės kultūros tyrinėtojų mokslinėse publikacijose.

Znamierowska-Prüfferowa buvo ryški, įvairiapusė asmenybė, talentinga mokslininkė ir muziejininkė. Lapėnaitė ją apibūdino kaip plačiai žinomą lenkų tautybės etnografe, etnologę, Torunės etnografijos muziejaus (dabar Marijos Znamierowskos-

Prüfferowos etnografijos muziejus) įkūrėją ir ilgametę direktorę, taip pat Mikalajaus Koperniko universiteto profesorę. Tai buvo asmenybė, kuri paliko ryškų pėdsaką ir Lietuvos etnologijos moksle bei muziejininkystėje. Znamierowska-Prüfferowa gimė 1898 m. gegužės 13 d. Kybartuose. 1915 m. baigė Liepojos gimnaziją, gyveno Kijeve, Varšuvoje, o 1920 metų pabaigoje persikėlė į Vilnių ir pradėjo studijuoti Stepono Batoro universitete (p. 9). Nemažą savo gyvenimo dalį etnologė paskyrė muziejui. 1932 m. Vilniaus Stepono Batoro universitete apgynė magistro diplomą, vėliau 1939 m. tame pačiame universitete – daktaro disertaciją, skirtą žeberklų tyrimams. Gana ilgą laiką ji dirbo Stepono Batoro universiteto Etnografijos muziejuje: nuo 1927 m. spalio 1 d. iki 1932 m. kovo 31 d. jaunesniaja, nuo 1932 m. balandžio 1 d. iki 1933 m. rugsėjo 30 d. vyresniaja asistente, o nuo 1933 m. spalio 1 d. iki 1939 m. gruodžio 15 d. muziejaus vedėjo pavaduotoja (Apanavičius 2009).

Pasak Torunės muziejininko Huberto Czachowskio, susitikimas su pirmąją dėstytoja Cezaria Baudouin de Courtenay-Ehrenkreutz turėjo didelę įtaką visam Znamierowskos-Prüfferowos gyvenimui. Būtent pas ją būsimoji muziejininkė pradėjo studijuoti etnologiją ir susipažino su šios mokslininkės novatoriška akademinės etnologijos ir muziejų veiklos sujungimo koncepcija. Baudouin de Courtenay-Ehrenkreutz koncepcijos tikslas – prie Vilniaus Stepono Batoro universiteto Etnologijos katedros būtina įkurti muziejų kaip „kultūros laboratoriją, kurioje klausytojai, remdamiesi ne vien knyguine medžiaga, galėtų mokytis kultūros produktų ir reiškinių morfologijos“. Dirbdama Vilniuje, anot Czachowskio, Znamierowska-Prüfferowa gavo puikų išsilavinimą etnografinės muziejininkystės srityje. Greitai įgijo tikro šios srities specialisto reputaciją (jau tuo

laikotarpiu tapo labai aktyvia Muziejų sąjungos Lenkijoje nare). Jos išsilavinimui bei dideliems pasiekimams muziejininkystės srityje turėjo įtakos dažnos kelionės po Europą. 1925–1938 m. ji aplankė Prancūziją, Vengriją, Čekoslovakiją, Austriją, Jugoslaviją, Švediją, Norvegiją, Daniją, Lietuvą, Estiją, Suomiją ir Vokietiją. Svetur sėmėsi visokeriopos patirties, turėjo galimybę sužinoti, kaip muziejininkystės idėjos pritaikomos gyvenime. Vėlesniais metais savo muziejininkystės tekstuose ji nuolat grįždavo prie muziejų funkcionavimo koncepcijų, kurias suformavo kartu su profesore Baudouin de Courtenay-Ehrenkretzowa (Czachowski 2014).

1939 m. Vilniaus Stepono Batoro universitetas, kartu ir Etnografijos muziejus buvo uždaryti. Nuo 1941 m. etnologė kurį laiką dirbo prie Lietuvos mokslų akademijos įkurtame Etnografijos muziejuje. 1942 m. vokiečių valdžia ją atleido iš einamųjų pareigų, o 1944 m. vėl leido grįžti į muziejų. 1945 m. kartu su kitais lenkų kilmės dėstytojais Znamierowska-Prüfferowa repatriavo į Lenkiją ir etnologinę veiklą tęsė Torunėje. Ten 1990 metų rugpjūčio 20 dieną ir mirė (p. 15).

Pažvelkime į Lapėnaitės sudarytą leidinį, paanalizuokime jo struktūrą bei komentarus. Knygos įvade autorė atskleidžia Znamierowskos-Prüfferowos kaip muziejininkės lietuvišką tyrinėjimų tarpsnį, kurį atspindintys negatyvai saugomi Lietuvos nacionaliniame muziejuje. Manau, ši knygos dalis galėjo būti dar didesnės apimties ir aprėpti daugiau etnologės ir muziejininkės biografijos faktų. Vienoje vietoje sukaupta medžiaga būtų ne tik vertinga iš etnologijos mokslo perspektyvos, bet ir įdomi šios autorės darbais besidominantiems gausiems skaitytojams.

Kita įžvalga yra susijusi su leidinio struktūra. Pasak Pranės Dundulienės, Vilniaus Stepono Batoro universiteto muziejaus

ekspوناتai buvo skirstomi į tris grupes: 1. Techninės kultūros skyrių sudarė daiktai, susiję su rankiojimu, medžiokle, žvejyba, bitininkyste, gyvulininkyste, daržininkyste, žemdirbyste, statyba, baldais, amatais, medžio dirbiniais, kubilininkyste, žievės dirbiniais, linų ir vilnų apdorojimu, susisiekimu, audimu, pynimu, puodininkyste ir kt.; 2. Visuomeninės kultūros skyriuje buvo archyvas, kuris susidėjo iš apeigų, papročių (kalendorinių papročių, vestuvių, rugiapjūtės papročių) aprašų; 3. Dvasinės kultūros skyrių sudarė religijos, magijos, liaudies meno dalykai, audiniai, dailūs šiaudų dirbiniai, žaislai ir kt. (Dundulienė 1978: 54–55). Sudarydama šį leidinį Lapėnaitė pasirinko panašia klasifikaciją. Pirmasis ir trečiasis Dundulienės suformuoti skyriai panašūs ir šio leidinio sudarymo koncepcijoje. Lapėnaitė išskiria dvi grupes: 1. Kaimo žmogaus gyvenimo ir darbai; 2. Šventės ir turgadieniai.

Daugeliui skaitytojų kaimo žmogaus gyvenimas pirmiausia asocijuojasi su žemdirbyste. Tačiau Znamierowska-Prüfferowa teikė prioritetą žvejo gyvenimui, knygos skyriuje „Kaimo žmogaus gyvenimo ir darbai“ išskirdama pirmą poskyrį „Žvejų šeimos“. Šias nuotraukas Lapėnaitė komentavo remdamasi Znamierowskos-Prüfferowos parašytomis knygomis „Trakų ežerų žvejyba“ (*Rybolówstwo jezior Trockich*, 1930) ir „Žvejyba Druskininkų apylinkėse“ (*Rybolówstwo w okolicach Druskienik*, 1934) bei kitomis smulkesnėmis publikacijomis (apie bitininkystę: *Pszczelnictwo*, 1937). Po poskyrio „Žvejų šeimos“ grupuojami kiti poskyriai – architektūrai, amatams, tekstilei, sielininkystei, gyvulininkystei, žemdirbystei, bitininkystei ir žvejybai skirtų nuotraukų grupės. Atkreipčiau dėmesį į tai, kad šioms sritims skirtose nuotraukose užfiksuota daug žmonių vaizdų. Tai tampa svarbiu etnografinių žinių šaltiniu apie to meto

žmonių gyvenseną, jų veiklą, aprangą ir kitas etnografines detales. Sutikčiau su Elizabeth Edwards mintimi, kuri išryškino fotografijos kaip užrašų vaidmenį lauko tyrimuose, nurodydama, kad „fotografijos visada bus naudojamos kaip lauko užrašai stipriam išpūdžiui sukelti, kaip tarpkultūrinių socialinių sąveikų vietos, analizės šaltiniai, kaip tyrimo objektas bei vizualinės ir sensorinės sistemos...“ (cit. iš: Račiūnaitė-Paužuolienė 2014: 113).

Žvelgiant iš šių dienų perspektyvos vertinga ir tai, kad muziejaininkės žvilgsnis nepraslysdavo netgi pro tokius, atrodytų, mažai reikšmingus objektus, kaip šuns būda (p. 71), piemens pašiūrės (p. 94), žvirblių baidyklė (p. 96), ar „sakralaus krūvio“ neturinčius daiktus, kurie į fotografo objektyvą paprastai retai patenka. Vėlgi reikšminga tai, kad prie įvairių objektų labai dažnai buvo fotografuojami ne tik suaugusieji, bet ir vaikai. Žvejybai skirtos nuotraukos išsiskiria dinamika, čia dėmesys telkiamas ne tik į darbo įrankius, bet ir į jų gaminimą bei naudojimą. Suskirstoma į dar smulkesnes etnografinių nuotraukų grupes: Meškerė, Samtis, Padribka, Bučius, Venteris, Marozas, Kryga, Metiniai, Nažutka, Sieža, Vedėja, Rėminis Bradinys, Dvibradis, Kulinis bradinys, Vata, Abaras, Trubica, Nevadas: žvejyba vasarą, Tinklų džiovinimas, Tinklo mezgimas, Tinklo dervavimas ir priežiūra, Varža, Luotas, Valtis, Nevadas: žvejyba žiemą. Vertindama šį skyrių pasigendu bent kelių apibendrinamųjų Lapėnaitės minčių bei perėjimo prie šventėms ir turgadieniams skirto skyriaus. Nors antrasis knygos skyrius yra siauresnis, bet žinant, kad iš prieškarinio laikotarpio tokio pobūdžio etnografinių nuotraukų turime labai nedaug, jis tampa ne mažiau svarbus negu pirmasis, skirtas kaimo žmogaus gyvensenai ir darbams. „Švenčių ir turgadienių“ skyrių sudaro nuotraukos,

kuriose matomi vaizdai, susiję su Trimis karaliais, Verbų sekmadieniu, šv. Velykomis, Vėlinėmis, Kaziuko ir Joninių mugėmis, savaitiniais ir kalėdiniais eglučių turgumis. Komentarai pateikiami iš jau minėtos knygos „Vilnius, miestas arčiausia širdies“ (Znamierowska-Prüfferowa 2009). Labiausiai šioje nuotraukų grupėje man įstrigo nuotraukose užfiksuoti vaikai – Trijų karalių persirengėliai Vilniaus universiteto kieme (Znamierowska-Prüfferowa 2009: 282–283). Gaila, kad neįvardyta, kokios tautybės minėtos Trijų karalių persirengėlių grupės. 1940 m. Julius Butėnas knygoje „Lietuvių teatras Vilniuje“ akcentavo, kad Vilniuje vaikščiodavo atskirai lietuvių, lenkų, baltarusių, ukrainiečių persirengėliai (Būtėnas 1940: 10). Tačiau ir savo knygoje „Vilnius, miestas arčiausia širdies“ Znamierowska-Prüfferowa aprašydama papročius rėmėsi ne etniniu, bet konfesiniu principu. Be abejo, europiniu mastu išskirtinės yra vilnietiškos verbos, todėl labai svarbios ir etnografinių vaizdų albume pateiktos Verbų sekmadienio fotografijos. Etnografiniu požiūriu įdomios ir vertingos šv. Velykų nuotraukos iš Čenstakavos apskrities bei ten pat fiksuotas vaikščiojimas su gaidžiu ar puoštos eglutės nešimas. Pažymėtina, kad tuo laikotarpiu Lietuvoje persirengėliai Velykų metu buvo labai reti (Šaknys 2001). Pateiktos ir kelios nuotraukos iš Vėlinių Vilniuje. Šiandien tenka tik apgailėstauti, bet greičiausiai dėl etinių principų nefotografuota kapuose. Europos mastu išskirtina ir Kaziuko mugė. Labiausiai akį patraukia nestandartinės nuotraukos, kuriose matome valgančius šventės dalyvius (p. 307, 309). Deja, tik po kelias nuotraukas turime iš Vilniuje vykusių Jurginių ir Joninių mugių, apie kurias, manyčiau, dažnas vilnietis net nežino. Įvairiose vietovėse fiksuoti savaitinio turgaus vaizdai. O knygos pabaigoje pateikiamas Kalėdų

eglučių turgus Vilniuje. Užfiksuoti unikalūs vaizdai tampa svarbūs šios šventės suvokimui, kaip ir paskutinės nuotraukos viršuje parašyta Znamierowskos-Prüfferowos citata: „O krautuvių vitrinės pilnos žaislų. Karo metais jų būdavo daugiau nei paprastai – atrodė, kad jie patys būtiniausi, vieninteliai nepersekiojami, vieninteliai turintys pilietybės teisę“ (Znamierowska-Prüfferowa 2009: 141). Tačiau labai gaila, kad tos vitrinės nebuvo nufotografuotos ir šį faktą galime atkurti tik savo vaizduotėje.

Dabar kelios mintys apie geografiją. Pasak Lapėnaitės, šis rinkinys įvairiapusiškai atspindi ne tik Vilniaus, bet ir Balstogės, Polesės, Naugarduko gyventojų etninę kultūrą XX a. 3–4 dešimtmečiais. Kaip minėta, šiame leidinyje pirmą kartą pristatomos visos Znamierowskos-Prüfferowos nagrinėtos temos. Todėl gali būti, kad skaitytojas žiūrėdamas į Velykų nuotraukas pasijus keistai, nes apie kai kuriuos papročius Lietuvoje iki dabar mažai nežinota. Pavyzdžiui, velykinį vaikščiojimą su gaidžiu ar puošią velykinę eglutę (p. 294–297). Muziejininkė kartu su vyru ne kartą keliavo po vaikystės vietas Čenstakavos apylinkėse – ten šie papročiai ir užfiksuoti. Rinkinį sudaro net 1 072 negatyvai. Manau, kad negatyvų rinkinio visuma yra labai svarbi. Pateikiami etnografinės Lietuvos kultūros vaizdai, o vaizdai, fiksuoti už lietuvių etninės teritorijos ribų, taip pat labai svarbūs ir reikšmingi, suvokiant analogiškų lietuviškų reiškinių savitumą.

Knygoje pateikiama detali vietovardžių rodyklė, įvadiniai tekstai lenkų ir anglų kalbomis. Manau, kad šis etnografinių vaizdų albumas, sutalpinęs virš tūkstančio etnografinių vaizdų, bus reikšmingas gilesniam ne tik lietuvių kultūros suvokimui. Jeigu būtų leidžiamas antras šio albumo leidimas, manau, etnologiniu požiūriu būtų vertinga publikuoti

Znamierowskos-Prüfferowos darbų bibliografiją, tarp jų ir leistų Torunėje, nes dalis jų buvo Vilniuje pradėto jos darbo tęsinys. Knyga puikiai apiforminta. Labai gerai darbą atliko ne tik sudarytoja ir komentarų parengėja Lapėnaitė, bet ir redaktorė Marytė Slušinskaitė, vertėjos Beata Piasecka ir Monika Kisliakovaitė-Čaplikienė. Knygos leidimą parėmė Lietuvos kultūros taryba, o spaudos darbus atliko „Petro ofsetas“. Manau, tai puiki dovana Znamierowskos-Prüfferowos gimimo 125 metų sukakčiai, kurią minėsime kitais metais. Kviesčiau visus, kurie dar neprišilietė prie šio albumo, paimti į rankas ir pavartyti, nes dauguma publikuotų nuotraukų dienos šviesą išvysta pirmą kartą. Knyga svarbi ne tik muziejininkams, etnologams, kultūros istorikams, bet ir visiems besidomintiems etnine kultūra.

Literatūra

Apanavičius, Romualdas. 2009. Etnologijos studijos Lietuvoje 1927–2005 metais, *Lietuvos etnologija: socialinės antropologijos ir etnologijos studijos* 9(18): 139–164.

Būtėnas, Julius. 1940. *Lietuvių teatras Vilniuje 1900–1918*. Kaunas: Spaudos fondas.

Czachowski, Hubert. 2014. Muziejus kaip kultūros laboratorija. M. Znamierowskos-Prüfferowos indėlis į etnografinę muziejininkystę, *Lietuvos etnologija: socialinės antropologijos ir etnologijos studijos* 14(23): 69–86.

Dundulienė, Pranė. 1978. *Etnografijos mokslas Vilniaus universitete*. Vilnius: Lietuvos TSR Aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo ministerijos Leidybinė redakcinė taryba.

Račiūnaitė-Paužuolienė, Rasa. 2014. Antropologijos vizualizacija: nuo fotografijos iki vizualinės antropologijos, *Logos* 80: 112–118.

Šaknys, Žilvytis Bernardas. 2001. *Kalendoriniai ir darbo papročiai Lietuvoje XIX a.*

pabaigoje – XX a. pirmojoje pusėje: jaunimo vakarėliai. Lietuvos etnologija 7. Vilnius: Diemedžio leidykla.

Znamierowska-Prüfferowa, Maria. 1997. *Wilno, miasto sercu najbliższe*. K. Jakowska

(red.). Białystok: Towarzystwo Literackie im. Adama Mickiewicza.

Znamierowska-Prüfferowa, Maria. 2009. *Vilnius, miestas arčiausia širdies*. Vilnius: Alma littera.

Rasa Paukštytė-Šaknienė

Lietuvos istorijos institutas

<https://orcid.org/0000-0002-3987-8887>